

Gyöngyösi Livia

**A hasznosság elve mint motiváció
a MINY szókincsének elsajátításában
II. – A motivált nyelvtanulók szemszögéből**

0. Bevezetés

Jelen írás egy korábbi kutatásom folytatása (Hungarológiai Évkönyv 2012: 13). Előző tanulmányomban kiindulási pontként használtam fel azt a személyes tapasztalatot, amely szerint az alulmotivált csoportok érdeklődése is könnyen felkelthető, ha a tanár bevonja őket a tervezés folyamatába. A Semmelweis Egyetem elsőéves külföldi orvostanhallgatói segítettek kutatásomat, akik számára kötelező a magyar nyelv-tanulás. A kapott, jól használható és értékes eredmények láttán izgatott a gondolat, hogy ugyanezt a felmérést motivált csoportokkal is érdemes lenne elvégezni – még hasznosabb, még jobban beépíthető eredmények reményében. Jelen kutatásomban nyolc (négy olasz és négy francia), nyelviskolában tanuló, lelkes nyelvtanulót kérdeztem meg, akiknek az életkora megegyezik az orvostanhallgatókéval.

1. Az első kutatás rövid összefoglalása

A második idegennyelv-elsajátítás során a motivációt tartják az egyik legmeghatározóbb tényezőnek a nyelvtanulás folyamatában (Hild 2007, MENYÉT). Különösen érvényes ez a magyar mint idegen nyelv (továbbiakban MINY) elsajátítására, abban az esetben is, ha anyanyelvi környezetben zajlik. Megfelelő motiváció nélkül a nyelvtanulók könnyen átváltak más nyelvekre, így nem jelent számukra problémát a mindennapi beszédhelyzetekben való kommunikáció.

Felmérésemmel arra a kérdésre kerestem választ, hogy hogyan lehetséges motiválni azokat a külföldi MINY-tanulókat, akiknek nem feltétlenül szükséges a magyar nyelv ismerete, ám mégis tanulniuk kell azt. Ők a Semmelweis Egyetem elsőéves orvostanhallgatói voltak, akik közül több csoport segítette kutatásom. A vizsgálat meglepően használható eredményeket hozott. Kérdőívben kérdeztem őket arról, hogy mely szókincsset és beszédhelyzeteket tartják a legfontosabbnak magyar nyelv-tanulásuk kezdetén. Ehhez *mind map*-eket töltöttek ki, fontosság szerint kellett osztályozniuk bizonyos készségeket, és asszociációs láncokat is folytattak. A kapott

adatok rendkívül hasznosak, koncentráltak, praktikusak, könnyen beépíthetők a nyelvtanulás folyamatába és tanulságosak is abból a szempontból, hogy mennyire fontos lenne minden csoport vagy egyén nyelvtanulása kezdetén beszélni arról, hogy az ő számára mi a leghasznosabb. Kevésbé motivált csoportok esetében pedig az a személyes tapasztalatom, hogy ez a közös tervezés elkerülhetetlen, és még elő is segítheti a motiváció kialakulását. A továbbiakban a korábban vizsgált csoportot G1-nek nevezem, tehát ők a kevésbé motiváltak.

2. A felmérés

2.1. Elméleti kérdésfelvetés

A 2012-es kutatás sok praktikus és a módszertanba könnyedén beépíthető eredményt hozott. Az volt a feltételezésem, hogy ha az alulmotivált csoport ennyire jól használható és épkezláb anyagot tudott adni, akkor a motivált csoporttól még több várható. Az új csoportot G2-nek nevezem, ők az abszolút motiváltak. A hipotéziseim a következők.

(a) A motivált csoportnak (G2) határozott elképzelése van arról a tananyagról, készségekről és kompetenciákról, amelyeket el szeretne sajátítani, ezáltal még használhatóbb adatokat fog majd szolgáltatni. Továbbá a motivált csoport (G2) koncentráltabban és fegyelmezettebben áll hozzá a nyelvtanulás folyamatához, mint a korábban vizsgált alulmotivált csoport (G1). Tehát tudatosabb nyelvtanuló.

(b) Motivációtól függetlenül mindkét csoportot (G1+G2) érdemes bevonni a tervezés folyamatába, mert ahány egyén, annyiféle igény jelentkezhet. Az igények felmérése és a lehetőségekhez képest való beépítése a tananyagba pozitívan hat a tanulási folyamat összes résztvevőjére, motivációtól függetlenül, és ezáltal eredményesebb lehet a közös munka.

2.2. A felmérés módszere

A felmérés típusa szerint tényfeltáró, induktív, új információt képző primerkutatás, kvalitatív és kvantitatív módszerekkel egyaránt. A kutatás eredménye számszerű adatsor és leírás, amelynek alapja empirikus mérés volt, konkrétan kérdőív kitöltése. A kérdőív feladatainak elkészítéséhez a szemantikai hálók és az asszociációs eljárások elméletét használtam fel.

2.3. A felmérés célcsoportja

A második felmérés során egy nyelviskola nyolc – saját bevallásuk szerint – motivált tanulóját kérdeztem meg. Életkorukat tekintve ők is 19 és 25 év közöttiek, a nemek szerinti megoszlás 50–50% volt. A résztvevők 100%-a beszél anyanyelvén kívül magas szinten angolul, és sokan harmadik, negyedik nyelven is. Ez abból a szempontból előnyös, hogy tapasztalt nyelvtanulókról van szó, más részről rendkívül előnytelen, hiszen angolul tökéletesen boldogulnak a mindennapi beszédhelyzetekben is. A G2 csoport esetén ez nyelvtanulásuk későbbi szakaszában okozhat problémát, ha esetleg veszítenének lelkesedésükből, a nehezedő tananyag előrehaladtával.

A diákok itt is heti négy (2×2) órában tanulják a magyar nyelvet. Mivel egy kurzus elég rövid (40 órás), általában addig folytatják tanulmányukat, ameddig érdeemesnek tartják vagy életkörülményeik engedik. Tehát ebben az esetben is fontos a motiváció fenntartása, hiszen ha nem jutnak elég sikerélményhez, nem folytatják a kurzust. Sőt, sok esetben a motivációt fenntartani hosszú távon nehezebb, mint a motiválatlant lelkesíteni.

2.4. A kérdőív előkészítése és lebonyolítása

A felmérés előkészítése során igyekeztem rövid, könnyen érthető, játékos módon összeállított kérdőívet készíteni, amely kifejezetten adott célcsoportra van szabva. A kérdőív négy feladatból áll (ld. mellékletben), amely azt a szókincset és beszédhelyzeteket igyekszik felderíteni, amelyeket a célcsoport fontosnak tart nyelvtanulása kezdetén.

3. A kérdőívben alkalmazott feladatok elméleti háttere

3.1. A szemantikai hálók

A kognitív megközelítés a nyelvhasználatot információ-feldolgozó keretben értelmezi. Az ember elméjében mentális reprezentációt készít az őt körülvevő dolgokról, és így tárolja azokat. Az így kialakított képek a szimbólumok, amelyek a fizikai ingereket reprezentálják, és sajátos kapcsolatban állnak egymással. A kognitív tudományok kutatják azt, hogy hogyan keletkeznek a szimbólumok, hogyan tároljuk, majd hívjuk elő azokat. A szimbólumok tárolása és előhívása több tényezőtől függ. Ilyen kognitív tényezők a nyelvérzék és a munkamemória, affektív tényezők pedig a motiváció, nyelvi szorongás és különböző személyiségjegyek (Racsmany 2004). A motivációt kiemelt fontosságúnak érzem, ezért gondolom azt, hogy ha a

célcsoport részt vesz az elsajátítani kívánt anyag kiválasztásában, ez pozitívan hat majd a tárolás és az előhívás folyamatára is.

A megismerés modellálására egy komputációs eljárást használtam kérdőívem elkészítéséhez. Ez a **szemantikai háló**. A tudást a kapcsolatok mintázata képviseli, egy olyan struktúrában, amely az asszociációra vezethető vissza (Pléh 1998).

Az első két feladatot a szemantikai hálók működésére építettem. Az első feladat egy megkezdett *mind-map*, amelynek három eleme van: *alapszituációk*, *alapszókincs* és *alaptémák*. Ezeket kellett folytatni szabad asszociációkkal. Ennél a feladatnál arra építettem, hogy minden ismeret asszociációkban létezik. Ha pedig a fogalmak asszociációs viszonyban állnak egymással, szemantikai hálót alkotnak. A háló csomópontokból áll, ahol minden csomópont egy-egy fogalmat reprezentál. A felmérés befejeztével arra számítottam, hogy az eredményeket összesítve meg tudok rajzolni egy olyan szemantikai hálót, amely egy ábrában mutatja a kapott eredményt. Ehhez **Collins és Quillian (1969) hálózatelméletét** vettem segítségül, amely hierarchikus rendszerbe foglalja az ismereteket.

A második feladat az első kérdés egyenes folytatása – direktebb, irányított módon. Ennél a feladatnál több konkrét területet határoztam meg: a *tanulmányaim*, *szabadidő*, *magyarok*, *munka Magyarországon* és *turisztika Magyarországon* témaköröket, hiszen a külföldi nyelvtanulókat e témák érinthetik elsősorban magyarországi tartózkodásuk idején.

3.2. Megadott kompetenciák súlyozása

A harmadik feladat az első kettőt pontosan ellentétes oldalról közelíti meg, ugyanakkor mintegy kiegészíti. Megadott témákat, szókincseket, beszédhelyzeteket, kompetenciákat kellett pontozniuk 1–10-es skálán, ahol az általuk leghasznosabb elemek 10 pontot, a legkevésbé hasznosak 0 vagy 1 pontot értek a véglegesítésben. Egy értéket többször is fel lehetett használni, tehát minden egyes komponenshez lehet egy számot rendelni, amely százalékos arányban ad képet az adott célcsoport véleményéről együttesen, illetve nemzetiségek szerint.

A megadott témák, beszédhelyzetek, kompetenciák a következők: „*small talks*” (hétköznapi udvarias „csevegés”); közlekedés, utazás, élelmiszer-vásárlás, szórakozás, vendégségben, vásárlás, dolgok / események leírásának képessége, telefonbeszélgetés, érzelmek kifejezése, időjárás, hivatalos nyelvi fordulatok ismerete, újságolvasás, számolás, használati tárgyak megnevezése; a magyar helyesírás.

3.3. Asszociációs láncok

A negyedik feladat a szabad asszociációra irányult. Célja kettős: egyrészt könnyű levezetesként szolgál az előző három (megerőltetőbb) kérdés után, másrésztől olyan nem tudatosan előhívott témákat, ötleteket adhat, amelyeknek tananyagba beépítése szintén meggondolandó. A három kiindulási pont: *az otthonom, Budapest és más országban élni*. Nagy előnyük az ilyen típusú asszociációs láncoknak az, hogy érzelmi oldalról készítetik a válaszadást; ugyanakkor ez a hátrányuk is.

4. Feldolgozás és értékelés

Az eredmények feldolgozása és értékelése során összehasonlítom a G1 csoport eredményeit a G2-ével, de a G1 táblázatait itt nem közlöm, mert ott hat nemzetiség szerepelt – szemben az itt lévő kettővel. A nemzetiségenkénti különbségeket nem tudom olyan behatóan vizsgálni a G2-csoport esetében, így itt csak a végeredményeket összegezem.

4.1. Az első feladat eredményei

Az első feladat során a megkérdezettek szabadon határozhatták meg a nyelvtanulás kezdetén számukra fontos szituációkat, témákat és szókincset. A kapott válaszokat százalékos arányban a következő táblázatban foglaltam össze. Függőlegesen a két nemzetiségre lebontva, vízszintesen összesítve szerepelnek az eredmények.

	%	olasz	francia	összesen
vásárlás		100	25	62,5%
étteremben, rendelés		100	50	75%
utazás, közlekedés, útbaigazítás		-	75	37,5%
bemutakozás		-	25	12,5%
fogorvosnál		-	25	12,5%
udvarias kifejezések, köszönések		25	100	62,5%
számok		-	50	25%
irányok		-	25	12,5%
ételek, élelmiszerek		25	50	37,5%
bankban		-	25	12,5%
hotelek		-	25	12,5%
jegyvásárlás		-	25	12,5%
helyek a városban, üzletek		25	-	12,5%

1. ábra – Alaptémák és szókincs

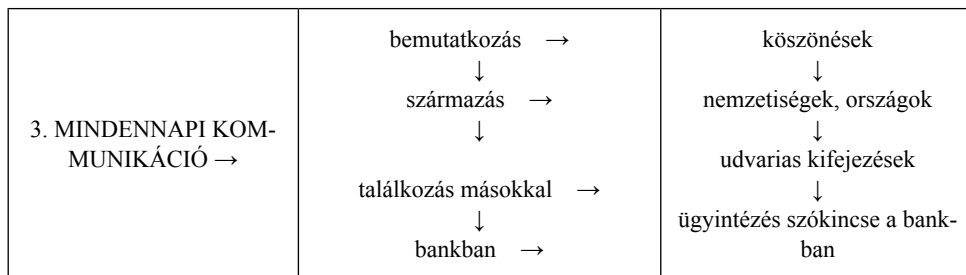
A legnagyobb százalékot az *étteremben, rendelés* kapta, amelyet $\frac{3}{4}$ részben emeltek ki. A *vásárlás* és *mindennapi udvariassági formulák* 62,5%-ot kaptak, az *ételek, élelmiszerek* és az *utazás, közlekedés, útbaigazítás* pedig 37,5%-ot. Többen említették még a *számok* ismeretét is, a többit azonban csak egy-egy válaszadó írta.

Összehasonlítva a kevésbé motivált csoport válaszaival, az eredmény a legtöbb százalékot elért témák esetében hasonló. A *vásárlás, utazás, mindennapi kifejezések* és az *ételek, élelmiszerek* a G1 csoport esetében is a legnépszerűbbek voltak. Ez azt mutatja, hogy ezeket a témákat valóban a nyelvtanulás kezdetén is érdemes érinteni, még ha nem is olyan mélységben, mint ahogy a nyelvtan később lehetővé teszi. Különbséget mutat azonban a felsorolt témák sokrétűsége. A G1 csoport megemlítette az *elsőségély, segítségkérés, lakás körüli teendők, kapcsolat felvétele a szomszédokkal, taxirendelés, használati tárgyak, ügyintézés a rendőrségen, egyetemen, telefonbeszélgetés, igék, idő kifejezése, dátumok, napok és országismeret* témákat is, amelyek a G2 csoportnál egyáltalán nem szerepelnek. Érdekesnek találok, hogy a motivált csoport nem produkált hasonlóan változatos válaszokat, pedig tőlük lenne elvárható, hogy minél hamarabb kommunikálni akarjanak ezekben az elemi szituációkban.

A nemzetiségenkénti eltérések nem számottevőek, ám kiemelendő, hogy az olaszok számára a *vásárlás* és az *étteremben, bárban* való rendelés 100%-ban lett megjelölve, míg a franciák esetében a *mindennapi udvarias formulák* ismerete bírt ugyanilyen fontossággal.

Megpróbáltam elkészíteni az összesített szemantikai hálót, Collins és Quillian hálózatelmélete alapján úgy, hogy vízszintesen és függőlegesen is jól láthatóak legyenek az összefüggések és a hierarchia.

TÉMÁK ↓	ALAP- ↓ SZITUÁCIÓK ↓	SZÓKINCS ↓
1. VÁSÁRLÁS →	étteremben, bárban → ↓ rendelés →	élelmiszerek ↓ ételek, italok ↓ számok
2. UTAZÁS, KÖZLEKEDÉS →	útbaigazítás → jegyvásárlás → közlekedés → szállásfoglalás, hotel →	irányok ↓ helyek a városban, közlekedési eszközök ↓ üzletek, hotelben

2. ábra – Összesített szemantikai háló

Ugyan a G2 csoporttól nem kaptam sem több, sem használhatóbb adatot, jól látható az, hogy mely témák elemi fontosságúak számukra a nyelvtanulás kezdetén, illetve arra is rávilágít a kapott eredmény, hogy a nyelvtanulókat egyenként érdemes szemlélni, és vizsgálni, hogy az adott csoportnak mi fontos, függetlenül a kezdeti motiváció meglététől vagy hiányától. A felmérés első pontjához a G1 számottevően több használható adatot szolgáltatott, mint a G2. Ez az első hipotézisemet idáig némiképp cáfolja, nagy meglepetésemre.

4.2. A második feladat eredményei

A második feladat során öt előre meghatározott témakörben kellett bővíteni a szemantikai hálót. Ezek a témakörök a *tanulmányaim, szabadidő, magyarok, munka és turizmus Magyarországon*. Öt külön táblázatban összegeztem a kapott válaszokat.

4.2.1 Tanulmányok

	%	olasz	francia	összesen
iskola, egyetem		50	-	25%
nyelvek		25	-	12,5%
magyar iskolarendszer		-	50	25%
informatika		-	25	12,5%
zene,		25	-	12,5%
irodalom		25	-	12,5%
filozófia		25	-	12,5%
szakszókincs		-	25	12,5%

3. ábra – Tanulmányok

A G1 csoport a tanulmányok témán belül a *tantárgyak neveit, a betegségeket és a testrészeket* szerepeltették nagyobb arányban, de említették a *gyógyszerek* neveit, az *osztályzatok* kifejezéseit, illetve olyan szituációkat, mint az *iskolai adminisztráció, panasztétel, udvarias kifejezések* és a *könyvtárban, könyvesboltban* használt tipikus

beszédpanelek. Ehhez képest a G2 csoport a *magyar iskolarendszer* iránt érdeklődik, illetve jellemző, hogy minden válaszadó egyéni választ írt, ami kizárólag számára fontos (*zene, filozófia, informatika* stb.). Nem általános fogalmakat írtak, sőt nem is kifejezetten a nyelvtanulás kezdetére vonatkozó ismereteket. Sokkal tágabb, megfoghatatlanabb fogalmakat jelöltek meg. Ezek beépítése a tananyagba csak a témakörök szűkítésével lehetséges. Egy gyógyszerári szituáció nyilvánvalóan nem tud olyan sokféle lenni, mint a *zene*. Nem is vethetőek össze az ilyen eredmények.

4.2.2 Szabadidő

	%	olasz	francia	összesen
mozi, filmek		50	-	25%
zene, diszkó		50	-	25%
kocsmá		25	-	12,5%
sport		25	25	25%
barátokkal való társaság		50	75	62,5%
étteremben		25	50	32,5%
színház		-	50	12,5%
számítógép		-	25	12,5%
magyar kultúra		50	25	32,5%

4. ábra – Szabadidő

A G1 csoport esetében a szabadidős tevékenységek közül a *vásárlás* volt a legerősebb, majd a *mozi és a filmek* szókinccse, ezt követve pedig a *bulizás*. Többen írták még az *éttermi szituációkat*, a *főzés*, a *sport* és *hobbik* szókinccsét, a *barátokkal történő kötetlen beszélgetések* nyelvezetét, kisebb arányban pedig szerepelt az *újságolvasás*, *hegedű*, *telefonbeszélgetés* és a *pihenés*.

A G2 csoport a *barátokkal való és az éttermi társalgást* tartotta a legfontosabbnak, megemlítve még a *mozi és filmek*, *zene*, *diszkó* és *sport* témákat is. Érdekes különbség, hogy a motivált csoportban többen mutatnak érdeklődést a *magyar kultúra* iránt, míg a G1 csoport fel sem hozta alternatívaként. Ez egy olyan pont lehet, amelynél megfoghatóvá válik a motiváció szerinti különbség, azaz nyilvánvalóan az a csoport érdeklődik a tanult nyelv kultúrája iránt, amely kedvet érez annak megismeréséhez. Ebből könnyen következhet az a felismerés, hogy fordítva is igaz lehet az állítás, azaz ha az adott kultúrát jobban megismeri a G1 csoport, motivációt nyerhet a nyelvtanuláshoz. Ez igazolja a minél több kulturális ismeret tananyagba való beépítését.

A különbségek ellenére mindkét táblázatot használhatónak találok, hiszen tartalmaznak olyan elemeket, amelyek egyszerűségük és logikusságuk ellenére sem szerepelnek a tananyagokban – függetlenül attól, hogy a motivált vagy a kevésbé motivált célcsoport szolgáltatta.

A továbbiakban az első kutatást három új ponttal egészítettem ki – föltételezve, hogy a G2 csoport eleve érez kedvet a magyar kultúra megismeréséhez.

4.2.3 A magyarok

	%	olasz	francia	összesen
Népességszám		25	25	25%
Hogy néznek ki?		25	-	12,5%
Milyenek a magyarok?		-	50	25%
Foglalkozások		25	-	12,5%
Szokások		25	50	34,5%
politika		25	50	34,5%
gazdaság		25	-	12,5%
magyar történelem		-	50	25%
sajtó		-	25	12,5%
kultúra		-	50	25%

5. ábra – Magyarok

Leginkább a *magyar szokások* és a *politika* iránt érdeklődtek, de említették még a *magyar kultúrát*, *történelmet*, *népességszámot* és *személyiségjegyeket* is. Egy-egy fő érdeklődne a *gazdaság*, *sajtó*, *foglalkoztatottsági ráták* és a *magyarok külső jegei* iránt is.

4.2.4 Munka Magyarországon

	%	olasz	francia	összesen
speciális szókinccs		25	25	25%
alapszituációk a munkahelyen		25	-	12,5%
bevételek		-	25	12,5%
munkáltatói szokások		-	25	12,5%
politika, gazdaság		-	25	12,5%
szerződések		-	50	25%
adó		-	50	25%

6. ábra – Munka Magyarországon

A magyarországi munka témakörén belül az *adózás*, *szerződések* és *speciális szókinccs* témákat írták többen, emellett megemlítették a *bevételeket*, *munkáltatói szokásokat*, *politikai és gazdasági helyzetet* és néhány *alapszituációt*, amely előfordulhat munkahelyi környezetben. Ez a kérdés is egyedi válaszokat adott, nyilván egyénenként változó, hogy ki mit tart fontosnak, mi tartozik az érdeklődési köréhez.

4.2.5 Utazás Magyarországon

	%	olasz	francia	összesen
közlekedés		25	50	34,5%
látóvalók Magyarországon		-	75	34,5%
kultúra, érdekességek Magyarországról		-	50	25%
repülőtéren		-	25	12,5%
vasútállomáson		50	25	34,5%
információkérés		25	25	25%
turista irodában		-	25	12,5%
foglalás		-	25	12,5%
jegyvásárlás		25	50	34,5%

7. ábra – Utazás Magyarországon

Erre a kérdéskörre is egyéni válaszok születtek, de többen írták a *közlekedés*, *látóvalók*, *jegyvásárlás* és a *vasútállomáson* témaköröket. Szerepelt még az *információkérés*, *kultúra és érdekességek Magyarországról*, *situációk a repülőtéren*, *turista irodában* és *foglalás*.

A kapott eredményeket összegezve arra a következtetésre jutottam, hogy inkább az egyéni szempontok érvényesülnek, mint a csoportonkénti egységes vélemények. Ez erősíti a második hipotézisemet, mely szerint motivációtól függetlenül érdemes felmérni az igényeket és a lehetőségekhez képest beépíteni azokat a tananyagba. Az első hipotézisem itt sem látszik igazolódni, azaz a motivált csoport nem szolgáltatott gazdagabb és pontosabb anyagot, mint a motiválatlan.

4.3. A harmadik feladat

A kompetenciák súlyozását mérő feladat során a kapott adatok nemzetiségként nem hoztak szignifikáns különbségeket, de a G1 csoport összesítéseivel összevetve érdekes eredményt kaptam. Az alábbi táblázatban százalékos arányban tüntettem fel az eredményeket – jelölve az adott nemzetiségek által leginkább és legkevésbé preferált területeket.

	%	olasz	francia	összesen G2	összesen G1
közlekedés, utazás		60	85	72,5%	75%
„small talks”		57	95	76%	66%
élelmiszer-vásárlás		72	90	81%	84%
szórakozás		70	80	75%	62%
vendégségben		72	60	66%	50%
vásárlás		60	73	67%	60%
leírás képessége		62	73	68%	59%

telefonbeszélgetés	77	80	78,5%	62%
érzelmek kifejezése	67	63	65%	62%
időjárás	67	40	53,5%	39%
hivatalos nyelv ismerete	58	38	48%	53%
hírolvasás	43	28	35,5%	56%
számolás	47	95	71%	75%
használati tárgyak	100	93	96,5%	67%
helyesírás	30	80	55%	50%

8. ábra – Kompetenciák súlyozása

Hasonlóságot mutat a két csoport abban, hogy az *élelmiszer-vásárlást* magas százalékban jelölték meg; a G1 csoport a legmagasabban: 84%-ban. A motiválatlan csoport a *közlekedést, utazást* és a *számolást* tartotta még fontosnak, míg a motiváltak a *használati tárgyak* neveinek ismeretét és a *telefonbeszélgetést*. A G2 csoport a legkevésbé hasznosnak a *hírolvasást* találta, míg a G1 csoport az *időjárás* kifejezéseit. Mindkét csoport elvetette a *helyesírás* fontosságát, a G2 csoport a *hivatalos nyelv* ismeretét is, amely meglepő, ha a motivált csoport szemszögéből nézem, hiszen tőlük elvárható lenne a precizításra való törekvés.

A G1 csoport pedig a *vendégségben* történő kommunikációt tartotta szükségte-
lennek, amely abból a szempontból érthető, hogy amennyiben nem érdekli a magyar kultúra, valószínűleg nem törekszik majd magyar ismerősöket sem gyűjteni maga köré, így aztán nem lesz szüksége vendégségben kommunikálni.

4.4. A negyedik feladat

Szabad asszociáció volt a feladat. Nemzetiségenként jelentős eltérést ennél a feladatnál sem tapasztaltam. Érzelmi viszonyulástól függően pozitív és negatív tartalmú szavakat kaptam válaszként; ezeket a következő táblázatban foglaltam össze. A kapott válaszok zöme melléknév és főnév. A G1 csoport esetén sokkal gazdagabb és használhatóbb szókincs bontakozott ki.

	☺	☹
1. az otthonom	ágy, hálószoba, hűtőszekrény, nagy ház, lányok, kert	rossz kanapé, fűtés, túl meleg, számlák
2. Budapest	lányok, Duna, pálinka, éttermek, bárók, buli, lángos	hajléktalanok
3. más országban élni	Jobb, mint otthon, pihenés	messze a családtól, veszélyes

9. ábra – Szabad asszociációk

Bár nem kaptam olyan változatos anyagot, mint a G1 csoport esetében, de még így is érdemes lenne megvizsgálni a kapott szavak gyakoriságát vagy egyáltalán

előfordulását a tananyagokban. Mindenképpen érdemes lenne beépíteni ezeket a kifejezéseket a tanulási folyamat kezdeti szakaszába, hiszen olyan egyszerű szókincs bontakozik itt ki, amely a nyelvtanulók közvetlen életét, érzelmeit és személyiségét érinti, és a G2 csoport esetében nem is bonyolult.

5. Összegzés

Dolgozatomban egy korábbi kutatásomra építve arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a motivált MINY-tanulók határozottabb elképzeléssel rendelkeznek-e saját nyelvtanulásuk menetéről, tudatosabb nyelvtanulók-e, mint a kevésbé motiváltak. A kérdőív módszereit tekintve a szemantikai háló és az asszociációs rendszerek elméletét használtam fel a gyakorlatban.

Első felmérésem során hat nemzetiség képviselői segítettek munkámat – úgy érzem, hasznosan. Olyan egyszerű és logikus összefüggésekre világítottak rá, amelyek ki tudja, miért, hiányoznak a tananyagokból. Második felmérésem motivált csoportjának eredményei némiképp meglepetést okoztak számomra. Úgy vélem, hogy az első hipotézisem helytelennek bizonyult.

(a) A motivált csoportnak (G2) határozott elképzelése van arról, amit el szeretne sajátítani, ezáltal még használhatóbb adatokat fog majd szolgáltatni, azaz a motivált csoport (G2) koncentráltabban és fegyelmesebben áll hozzá a nyelvtanulás folyamatához, mint a korábban vizsgált alulmotivált csoport (G1).

A felmérés során kiderült, hogy a G1 csoport sokkal összeszedettebb, koncentráltabb, szűkebb és praktikusabb témákat jelölt meg, mint a lelkes G2 csoport. A G2 csoportra jellemző a tágabb fogalmak megnevezése, mint pl. *zene, irodalom, filozófia*, míg a G1 csoportban konkrétabban fejezték ki magukat a megkérdezettek, azaz ők konkrét beszédhelyzetekben gondolkodtak, pl. *hogyan kell taxit rendelni vagy jegyet vásárolni a vasútállomáson*. Éppen ezért jutottam arra a következtetésre, hogy nyelvtanárként hasznosabb és beépíthetőbb eredményeket kaptam a G1 csoporttól, hiszen ha a csoport háromnegyede szeretne tudni taxit rendelni, ezt könnyebb beépíteni a tananyagba, mint a zenét vagy a filozófiát, ha nem szűkítjük a fogalmakat. Az adatok összegzése közben úgy tűnt, hogy a G2 csoport kevésbé érti a kérdéseket. A motivált nyelvtanulók nem tartják fontosnak meghatározni, hogy mi fontos a nyelvtanulásuk kezdetén, hiszen őket minden érdekli, vagy annyira specifikus kívánságokkal álltak elő, amelyek csoportos óra keretében nem megvalósíthatóak, csak egyéni tanrendben. Tehát ezen felmérés eredménye az, hogy a motiváltabb csoport nem produkált használhatóbb eredményeket, nem mutatkoztak tudatosabb nyelvtanulóknak.

A második hipotézisemet nem cáfolta meg a felmérés, azaz:

(b) *Motivációtól függetlenül mindkét csoportot (G1+G2) érdemes bevonnai a tananyagtervezés fázisába, mert ezáltal eredményesebb lehet a közös munka.*

Érdemesnek tartom átgondolni a kapott javaslatokat és itt-ott kiegészíteni velük az adott anyagot. Könnyen lehet, hogy a használható szókincs nagymértékben segíti a kommunikáció vágyát, azaz a motiválatlan csoportoknál maga a hasznosság elve motivációt jelenthet még akkor is, ha egyébként nem kényszerülnek rá a magyar nyelv használatára. A motivált nyelvtanulók esetében pedig segít koncentrálni, átgondolni a tudni vágyott ismeretek sorrendiségét, fontosságát.

E második kutatásom sok szempontból csalódást okozott, és emiatt még több további kérdés merült fel bennem. Továbbá a gyakorló MINY-tanárok véleményére is kíváncsi lennék. Akár ugyanezen kérdőív kitöltése harmadszor is érdekes eredményeket hozhatna, ha azt különböző életkorú MINY-tanárok töltenék ki. Előző és jelen kutatásom eredményét gyakorlatba ültetve minden csoport esetében tovább lehetne bontani a megkapott témákat konkrét szókincsre. Így praktikusán kirajzolódna az a szókincs, amely adott pillanatban a vizsgált célcsoportnak fontos. Az **adott pillanat** és a **konkrét célcsoport** továbbra is kulcsjelentőséggel bírnak, hiszen ahány célcsoport, annyiféle igény és sorrendiség jelentkezhethet. A motivált csoport által szolgáltatott adatok pedig még inkább rávilágítanak a személyre szabott magyar nyelv-tanítás fontosságára és a kulturális ismeretek beépítésére.

IRODALOM

- Baddeley, Alan 2001. *Az emberi emlékezet*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Gyöngyösi Livia 2012. A hasznosság elve mint motiváció a MINY szókincsének elsajátításában. *Hungarológiai Évkönyv* 13: 29–42.
- Hild Gabriella 2007. A Magyar Egységes Nyelvérzékmérő Teszt (MENYÉT) vizsgálata hangos gondolkodtatásos eljárással. *Iskolakultúra*.
http://www.iskolakultura.hu/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=32
- Károly Krisztina 2002. Az alkalmazott nyelvészeti kutatások néhány alapvető módszertani kérdéséről. *Alkalmazott nyelvtudomány* 2:77–87.
- Kiss Jenő 2002. *A nyelvi adat – Az anyaggyűjtés*. In: Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 30–47.
- Pinker, Steven 2006. *A nyelvi ösztön. Hogyan hozza létre az elme a nyelvet?* Typotex, Budapest.
- Pléh Csaba 1995. A szimbólumfeldolgozó gondolkodásmód és a szimbólumfogalom változatai/változásai. In: Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor (szerk.): *„Jelbeszéd az életünk”: A szimbolizáció története és kutatásának módszerei*. Osiris–Századvég, Budapest. 149–171.
- Pléh Csaba 1984. Pszicholingvisztika. A megértés és a szövegalkotás pszichológiája. In: Büky Béla – Egyed András – Pléh Csaba (szerk.) *Nyelvi képességek – fogalomkincs, megértés*. Tankönyvkiadó, Budapest. 271–383.
- Pléh Csaba 1998. *A mondatmegértés a magyar nyelvben*. Osiris, Budapest. 13–44.

- Pléh Csaba 2003. *A természet és a lélek: A naturalista megközelítés a pszichológiában*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Pléh Csaba 1998. Az asszociáció reneszánsza a kognitív pszichológiában. In: *Hagyomány és újítás a pszichológiában*. Balassi Kiadó, Budapest. 289–298.
- Racsmány Mihály 2004. *A munkamemória szerepe a megismerésben*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Tomcsányi Pál 2000. *Általános kutatómódszertan. Az ismeretalkotás és –közlés tudományraktól független elmélete és gyakorlata*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- www.szepejedit.com/oktatas/pszicholingvisztika

Melléklet

Questionnaire

This questionnaire is to research the basic topics, situations and vocabulary when learning a new (second, third, etc.) language in a foreign country living among native speakers.

Please fill in the mind-maps, spidergrams and answer the following questions!

Thank you very much for your help!

Nationality: _____

Male / Female

1. **If you could plan a survival Hungarian language course for foreigners in Hungary, what topics, situations and vocabulary would you teach first?**

BASIC VOCABULARY

2. **Please, continue the following spidergrams!**

MY
STUDIES

IN MY
FREETIME

FAMILY,
HUNGARIANS

WORKING
IN HUNGARY

TRAVELLING
IN HUNGARY

3. How important are the next contexts (with their vocabulary and phrases) in learning a new language?

Please rate them from 1 to 10. (1 for the most important, 10 for the least practical)

	transportation
	small talks
	buying food
	going out
	visiting people's home
	shopping
	describing things
	telephone conversations
	expressing emotions
	weather
	using formal language
	being able to read news
	counting
	everyday objects
	spelling and writing

4. Please, continue the next association-line!

my apartment
Budapest
living far from home

Gyöngyösi, Lívia

**The principle of usefulness as motivation in the acquisition
of Hungarian as a second or third language
II – From the aspect of motivated language learners**

My present study is the continuation of a previous research based on surveying unmotivated HL2-learners (G1) on the topic of basic vocabulary and speech acts at the beginning of their language learning process. In my present study I am surveying a group of motivated students (G2) and compare the given results with the unmotivated groups'. To my surprise my first hypothesis turned to be false, but the second seems to be proved. The data given by G2 highlights the need of the personal care of the HL2-learners, even in groups and the importance of teaching through cultural motives as much as it is possible.